

KENT KURAMLARI :

2. Ünite

Kente ilişkin kuramlar daha çok kentlerin varoluş nedenlerini ortaya koyan , temel yapı ve unsurlarını , nasıl büyüdüklerini ve geliştiklerini tanımlamaya çalışan düşünce sistemleridir (Keleş ,2002:119).

Literatürü incelediğimizde karşımıza kente ilişkin şu kuramların olduğu ortaya çıkar:

- (a) İnsan çevre bilimcilerin kuramları ,
- (b) özekselleşen yerler kuramı ,
- (c) tek kent büyük kuramı ,
- (d) sıra büyüklük kuralı
- (e) toplumbilimcilerin kent kuramları.

1. İNSAN ÇEVREBİLİMCİLERİN KURAMLARI

- Bu kuramlar özellikle kent yapısını açıklamaya yönelik çalışmalardan oluşmaktadır. Bu kuramların genel özelliği kentlerin yalnız belirli çevrebilim ilkelerine uygun olarak büyümesi gözlenir ve planlı girişimler gibi gelişmeyi etkileyen dışsal etkenler hesaba katılmaz (Keleş,2002:121).
- İnsan çevrebilimcilerin kuramları
 - (a) ortak özellikli çemberler kuramı ,
 - (b) dilimler kuramı
 - (c) birden çok büyüme kuramıgibi üç alt kuramdan oluşmaktadır.

Bu kuramları ve temel varsayımlarını aşağıda kısaca açıklanmıştır .

1.1 Ortak Özelikli Çemberler Kuramı ;

- Kentlerin iç yapısı iç içe çemberlerin birbirinden ayırdığı işlev bölgelerinden oluşur. En içte bulunan çekirdek ,özeksel iş ve ticaret bölgesidir ve bu bölgeyi ortadan kalkmaya yüz tutmuş işyerlerinin istilasına uğramış bir geçiş bölgesi izler . Bu bölgenin en büyük özelliği ticaretle birlikte hafif sanayi kuruluşlarını da içinde barındırmasıdır.
- Üçüncü halka , ilk iki halkanın doyurucu olmayan koşullarından kaçmakla birlikte , yine oralardaki iş yerlerine yakın olmak zorunda bulunan işçilerin oturdukları alanları temsil eder.
- Dördüncü bölge ise tek tek ailelerin oturduğu daha iyi konutların bulunduğu oturma bölgesidir .En son bölge de ise genellikle kent sınırları dışında kalan “yörekentler” yer alır. Kent büyüdükçe her halka genişler ve kendisinden sonra gelen halkanın içine doğru sokulma eylemini gösterir.
- Bu kurama göre kent merkezinden kentin çevresine gidildikçe arsa değerlerinin azalacağı varsayımını ortaya koymaktadır . Bu kurama yönelik yapılan eleştirilerin odağında hiçbir kentin bu ölçüde düzenli bir gelişme gösteremeyeceği karşıt görüşü yer almaktadır(Keleş ,2002:121).

1.2 Dilimler Kuramı;

- Daha çok oturma alanlarının iç yapısı ile ilgilidir. Bu kuramın temel varsayımı ise ,kentlerin büyümesi ana ulaşım kanalları boyunca ve yıldız biçimindeki bir kentin oluşumuna en az direnç gösteren yönlerde ,fakat yine bir çemberin merkezinden çevresine doğru uzayan dilimler şeklinde olmaktadır. Bu kurama göre farklı gelir seviyesinde ve farklı sınıflara üye olan bireyler , farklı bölgelerde otururlar. Bu kurama ilişkin yapılan temel eleştiriler ise ; toplumsal sınıf yapısını gereksiz ölçüde basitleştirmiş olması ve topraktan yararlanmada kümelerin değer yargılarının ve toplumsal davranışların etkisini dikkate almamasıdır .(Keleş,2002:123).

1.3 Birden Çok Özekli Büyüme Kuramı ;

- Bu kuramın ortaya çıkış nedeni daha önce açıklanan iki kuramın topraktan yararlanma biçimlerini açıklamakta yetersiz kalmasıdır . Bu kurama göre; kentsel gelişmeler tek bir özeğin değil birkaç ayrı çekirdeğin çevresinde yer alır. Bu çekirdek bazı kentlerde daha önceden ortaya çıkarken bazı kentlerde kentlerin gelişmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Bir kentin büyüklüğü aynı zamanda onun ne kadar çok çekirdeğe sahip olacağına belirleyicidir .
- Bu çekirdek yapının ortaya çıkmasında ise birbirine benzeyen ve birbirini tamamlayan etkinliklerin bir arada olması veya zıt kutupların farklı noktalarda yer almayı tercih etmesi gibi durumlar etken olmaktadır.
- Bu kurama yapılan en büyük eleştiri ise , kentlerin belirli bir andaki betimlemesini yapması ve geniş kapsamlı bir topraktan yararlanma kuramı niteliği taşıyor olmasıdır. (Keleş,2002:125)

KAYNAKÇA :

- Karaküçük,S.ve Gürbüz,B(2007)Rekrasyon ve Kentleşme,Gazi KitabEvi